

ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง

ทศวรรษที่สอง ของการปฏิรูปการศึกษา : ปัญหาและทางออก

โดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

“คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ”

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

สิ่งพิมพ์ สกศ.อันดับที่ ๒/๒๕๕๓

ปาฐกถาพิเศษ

เรื่อง

**“ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา :
ปัญหาและทางออก”**

โดย

ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

ในการสัมมนาของคณะกรรมการการศึกษา สภาผู้แทนราษฎร

ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพฯ

วันจันทร์ที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๒

๓๗๘.๐๕	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
๓๖๙๑ ป	ปฏิญญาพิเศษ เรื่อง “ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา : ปัญหาและทางออก”
	กรุงเทพฯ : ศศส., ๒๕๕๒.
	๒๔ หน้า
	๑. ปฏิญญาพิเศษ ๒. ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา ๓. การปฏิรูปการศึกษา ๔. ปัญหาและทางออก ๕. ชื่อเรื่อง

ปฏิญญาพิเศษ เรื่อง “ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา : ปัญหาและทางออก”

สิ่งพิมพ์ สกศ.	ฉบับที่ ๒/๒๕๕๓
พิมพ์ครั้งที่ ๑	ตุลาคม ๒๕๕๒
จำนวน	๑๐,๐๐๐ เล่ม
ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่	สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ถนนสุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐ โทร ๐๒-๖๖๘-๗๑๒๓ ต่อ ๒๕๒๐, ๒๕๒๑ โทรสาร ๐๒-๒๕๓-๒๗๘๗
ผู้พิมพ์	Web site : http:// www.onec.go.th บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด ๓๐/๖ ซอยเจริญสินทางศรี ๓๔/๑ ถนนเจริญสินทางศรี แขวงอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐ โทร. ๐๒-๕๒๕-๓๒๕๙, ๐๒-๕๒๕-๓๒๕๒ โทรสาร ๐๒-๕๒๕-๓๒๕๙, ๐๒-๕๒๕-๓๒๕๒

คำนำ

ปฏิญญาพิเศษเรื่อง “ทศวรรษที่สองของการปฏิรูป

การศึกษา : ปัญหาและทางออก” โดย ๙พพช นายกรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ในการสนทนาของคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๒ นั้น นับได้ว่า เป็นการยืนยันเจตนารมณ์ที่ชัดเจนของรัฐบาลในการที่จะปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ตามที่ได้แถลงนโยบายทางการศึกษาของรัฐบาลเมื่อเริ่มเข้ารับหน้าที่เมื่อปลายเดือนธันวาคม ๒๕๕๑ เพื่อแก้ “ปัญหา” และพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้น เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา

“ทางออก” ที่ ๙พพช นายกรัฐมนตรีได้กล่าวเน้นย้ำ คือ การปฏิรูปการศึกษาตามกรอบแนวทางที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว ใน ๔ ประเด็นหลัก ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ใหม่ และการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ เพื่อให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เห็นว่าปาฐกถาพิเศษเรื่อง
“**ศตวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา : ปัญหาและทางออก**”
โดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูปการศึกษา
ในศตวรรษที่สองให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย จึงได้จัดพิมพ์
“ปาฐกถาพิเศษ” นี้ เพื่อเผยแพร่ให้แก่ประชาชนคนไทยได้รับทราบ
และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

(รองศาสตราจารย์ทรงทอง จันทรางศุ)
เลขาธิการสภาการศึกษา

ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง

**“ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา :
ปัญหาและทางออก”**

โดย

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี

ในการสัมมนาของคณะกรรมการการศึกษา สภาผู้แทนราษฎร

ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพฯ

วันจันทร์ที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๒

**ท่านประธานฯ และคณะกรรมการการศึกษา สภาผู้แทนราษฎร
ผู้บริหาร คณาจารย์ คณะกรรมการสถานศึกษา
นิสิต นักศึกษา และท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน**

ผมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับเชิญมาเป็นวิทยากร
ในงานสัมมนาของคณะกรรมการการศึกษา สภาผู้แทนราษฎร
เพื่อจะได้มาพูดถึง **“ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา: ปัญหา
และทางออก”** ในวันนี้ ความจริงแล้ว ในที่ประชุมแห่งนี้ ผมคงไม่มี
ความจำเป็นอะไรที่จะต้องพูดถึงความสำคัญของการศึกษาและ
การพัฒนาคน ซึ่งเป็นเรื่องที่ผมมั่นใจว่า ทุกท่านที่อยู่ในที่นี้ตระหนัก
และให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อยู่แล้ว

ในฐานะที่เคยดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการการศึกษา ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๘ - ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นช่วงก่อนหน้าที่จะได้มีการเดินหน้าปฏิรูปการศึกษา อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๔๐ และนำไปสู่การตรากฎหมายการศึกษาแห่งชาติ ปี ๒๕๔๒ ที่บังเอิญในช่วงนั้นผมได้เข้าไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี รับผิดชอบงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติอยู่ด้วย อยากจะเรียนว่า เรื่องนี้เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ผมได้เห็นความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ของฝ่ายการเมืองมาโดยตลอด เห็นได้ชัดว่า ในเรื่องของ “การศึกษา” นั้น ไม่มีเรื่องของรัฐบาล ไม่มีเรื่องของฝ่ายค้าน แต่เป็นเรื่องที่ผู้แทนของประชาชนจากทุกพรรคการเมืองต้องการอย่างยิ่งที่จะขับเคลื่อน สนับสนุน ให้ระบบการศึกษาของเราเป็นระบบที่มีคุณภาพมาตรฐาน เพราะว่าสิ่งนี้จะเป็พื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ และรวมไปถึงการเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของความแข็งแกร่งของการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม นโยบายทางด้านการศึกษาในหลายยุค หลายสมัยที่ผ่านมา แม้ว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานของความตั้งใจ ของเจตนาที่ดี และดูจะเป็นเรื่องที่ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายการเมืองทุกฝ่าย แต่ก็ต้องยอมรับว่า ระบบการศึกษาซึ่งเป็นระบบที่ใหญ่ มีระบบการบริหารจัดการซึ่งอาจจะทำให้ไม่มีความคล่องตัวมากนัก ทำให้หลายเรื่องซึ่งเป็นความตั้งใจ หรือเป็นนโยบายที่ดี ใช้เวลานานมากกว่าจะสัมฤทธิ์ผล หลายเรื่องต้องประสบกับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ระหว่างทาง และในที่สุดบางครั้งไม่สามารถที่จะบรรลุเป้าหมายตามความตั้งใจของผู้กำหนดนโยบายได้ ขอยกตัวอย่างเรื่องที่ทุกฝ่ายในสังคมค่อนข้างจะเห็นพ้อง

ต้องกัน เช่น เรื่องของโอกาสทางการศึกษา ซึ่งรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๔๐ กำหนดให้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนคนไทยทุกคนที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี ที่รัฐจัดให้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย แต่ว่า เราต้องเผชิญกับสภาพปัญหา มาโดยตลอดว่างบประมาณที่ภาครัฐจัดสรรให้กับสถานศึกษาต่าง ๆ ไม่เอื้ออำนวยให้การศึกษาโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายนั้นเป็นจริงได้

รัฐบาลนี้ได้เข้าไปเดินหน้าผลักดันในเรื่องดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และวันนี้ยังมีการพูดถึง ๑๒ ปีต่อไป เพราะในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเราทราบดีว่า ความต้องการในเรื่องการศึกษานั้น เริ่มต้นตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาหรือระดับอนุบาล ไปจนถึงอย่างน้อยระดับมัธยมปลาย จึงต้องพูดถึงเรื่องของการศึกษาฟรี ๑๕ ปี และปีนี้ได้มีการสนับสนุนเป็นครั้งแรกในเรื่องของอุปกรณ์การศึกษา เครื่องแบบ และตำราเรียน โดยส่งตรงถึงผู้ปกครอง พร้อม ๆ กับการเพิ่มงบประมาณให้กับสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนฟรี ๑๕ ปีเกิดขึ้นได้จริง แต่ว่าแม้จนถึงขณะนี้ ยังต้องยอมรับว่า ยังไม่สามารถทำได้ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ เพราะว่าความขาดแคลนในเรื่องของการศึกษา ในเรื่องของงบประมาณของสถานศึกษาต่าง ๆ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาายังต้องดิ้นรนหาช่องทางในการระดมทรัพยากรมากขึ้น ซึ่งรูปแบบหรือแนวทางที่ดำเนินการอยู่นั้น อาจถูกตั้งคำถามว่า ยังสวนทางกับนโยบายการเรียนฟรีหรือไม่

แต่ที่สำคัญที่สุด ผมคิดว่า ปัญหาที่เป็นตัวสะท้อนปัญหาหลักที่เป็นโจทย์สำคัญของการปฏิรูปการศึกษารอบสอง คือ เรื่องของคุณภาพ เพราะถ้าจะพูดว่า พี่น้องประชาชนคนไทยได้รับการศึกษาฟรี ๑๕ ปี จะพบความเป็นจริงว่า ทั้งผู้ปกครอง ทั้งเด็กนักเรียน

ทั้งครูบาอาจารย์และผู้บริหารหลายส่วน จะบอกว่าทำได้ แต่ไม่ใช่ในระดับคุณภาพมาตรฐานที่หลายคนอยากให้เห็น เพราะฉะนั้นเราจะพบความเป็นจริงว่า ค่าใช้จ่ายที่มีการเก็บเพิ่มเติมในหลายเรื่อง เช่น การจัดการสอนภาษาต่างประเทศ โดยไปดึงชาวต่างประเทศมาเป็นครูผู้สอน เป็นวิทยากร หรือการจัดการศึกษาในเรื่องของคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องซื้อคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อื่นเข้ามา รวมไปถึงกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ ยังเป็นโจทย์ที่ท้าทายมากกว่า เราจะเดินหน้าเรื่องนี้ต่อบนความพอดี ระหว่างการไม่เป็นภาระสำหรับผู้ปกครอง กับการที่เราจำเป็นจะต้องพัฒนาคุณภาพมาตรฐานที่สูงขึ้น ซึ่งจำเป็นจะต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นอย่างไร

ในส่วนนี้ สิ่งที่รัฐบาลพยายามทำคือ การใช้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง เข้ามาเสริมในเรื่องความพร้อมของสถานศึกษาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ อย่างกรณีของเครื่องคอมพิวเตอร์ ที่ปัจจุบันเรามีคอมพิวเตอร์ ๑ เครื่อง ต่อเด็กประมาณ ๓๘ คน จะต้องลดลงมาให้ได้ให้เหลือ ๑ เครื่องต่อเด็กประมาณ ๒๐ คนภายใน ๓ ปีข้างหน้า เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นที่จะต้องผลักดันต่อไป แต่วันนี้ สิ่งที่ผมเชื่อว่า ทุกคนกำลังจับตามองคือ เรื่องของคุณภาพในภาพรวม ซึ่งเป็นโจทย์ที่ท้าทายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง และผมคิดว่าในการเริ่มต้นกระบวนการของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองนี้เป็นโอกาสอันดีที่จะมาทบทวนการปฏิรูปการศึกษาใน ๑๐ ปีแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ หลังจากที่เราได้มีการจัดทำกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ

ในฐานะที่ ผมเป็นคนที่มีส่วนในการผลักดันกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ ปี ๒๕๔๒ และขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาใน

รอบแรก ผมยังยืนยันว่า หลักการสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาในครั้งนั้น เป็นหลักการที่ดี เป้าหมายที่บอกว่าทำอะไรให้คนของเราที่ผ่านระบบการศึกษามาแล้วเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข เชื่อในหลักการจัดการศึกษาที่ให้ทุกคนระดมความร่วมมือมาร่วมจัดการศึกษา และเชื่อในเรื่องของการที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงในเรื่องของกระบวนการเรียนรู้ ในเรื่องของสาระการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง ผมคิดว่าหลักการเหล่านี้ เป้าหมายเหล่านี้ แนวทางเหล่านี้ไม่ผิด แต่ว่าการนำเอาแนวทางและกฎหมายไปใช้บังคับและปฏิบัติตลอด ๑๐ ปีที่ผ่านมา ต้องยอมรับว่า บางเรื่องก็ประสบความสำเร็จ บางเรื่องก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร บางเรื่องดูเหมือนจะประสบความสำเร็จ แต่ก็ไม่สามารถที่จะนำไปสู่เป้าหมาย หรือบรรลุเจตนารมณ์ของการปฏิรูปได้

ยกตัวอย่างเช่น การปฏิรูปการศึกษารอบที่แล้วก็มีหลักการสำคัญว่า การที่จะทำให้เรามีหลักประกันในเรื่องของการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ต้องมีระบบการประเมิน และเราก็ได้จัดตั้งกลไกเพื่อประเมินคุณภาพจากภายนอกเป็นครั้งแรกในรูปขององค์การมหาชน คือ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ช่วงแรกของการทำงานในเรื่องนี้มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ค่อนข้างมาก เพราะ สมศ. เองคงไม่สามารถจะเป็นองค์กรที่เข้าไปประเมินสถานศึกษาชั้นมัธยม หรือหลายหมื่นได้ด้วยตัวเอง ต้องมีการไปรับรองบุคคล หรือบุคลากรและองค์กรต่าง ๆ ที่เข้ามาทำงานทางด้านนี้ แต่ในที่สุด งานของ สมศ. ก็สามารถดำเนินการไปตามเป้าหมายได้ คือมีการประเมินสถานศึกษาต่าง ๆ ครบถ้วน และบางเรื่อง ว่าตามจริงแล้วต้องถือว่า ประสบความสำเร็จเกินคาดเพราะว่ามีไม่กี่ประเทศที่มีการประเมิน

คุณภาพการศึกษาภายนอกสามารถทำได้ในระดับอุดมศึกษาด้วย เพราะว่าแม้แต่ในประเทศซึ่งเป็นต้นคิดในเรื่องนี้ ก็ประสบความสำเร็จยากลำบากที่จะให้มหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษายอมรับในเรื่องของกระบวนการประเมินจากภายนอก แต่น่าเสียดายว่า ผลของการประเมินนั้น ยังไม่ได้ถูกนำไปใช้ในการปรับปรุงระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และแท้จริง หลายท่านคงจำได้ว่า มีการพูดถึง โรงเรียนไอซียู โรงเรียนที่มีปัญหา คือไม่สามารถที่จะได้คุณภาพมาตรฐานอย่างที่ตั้งใจ แต่ว่ากระบวนการของการเข้าไปแก้ไข ส่งเสริม สนับสนุน ในเรื่องของการจัดสรรงบประมาณ การจัดสรรบุคลากร ดูเหมือนไม่ได้ใช้ประโยชน์เท่าที่ควร จากการทำงานค่อนข้างมากของ สมศ. อย่างนี้เป็นต้น

นอกจากนั้น เราจะเห็นว่า บางเรื่องแม้จะมีหลักการ และมีการผลักดันจนกระทั่งเป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ในกฎหมายการศึกษา และการปฏิรูปการศึกษา เช่น การปรับโครงสร้างต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ เราพบความจริงว่า กว่าที่จะปรับโครงสร้างกันเรียบร้อย ใช้เวลาค่อนข้างมาก และที่สำคัญที่สุด หลายเรื่องมีความขัดแย้งเกิดขึ้น จะเชิงการเมืองหรือการบริหารก็สุดแล้วแต่ ทำให้ต้องทุ่มเททั้งเวลา สติปัญญา เข้าไปกับการปรับโครงสร้างตรงนี้ มากเกินไป ทำให้อีกหลายเรื่องที่เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา ในครั้งนั้น ไม่สามารถเดินหน้าได้ และแม้กระทั่งทุกวันนี้ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเขตพื้นที่การศึกษา ประถมกับมัธยม การกระจายอำนาจ การถ่ายโอน ก็ยังเป็นที่ถกเถียงไม่จบไม่สิ้น นับได้ว่า เป็นบทเรียนสำคัญบทเรียนหนึ่ง ถ้าเราหมกมุ่นอยู่กับเรื่องของโครงสร้างการบริหารมากเกินไป เป้าหมายสุดท้ายที่แท้จริงของการปฏิรูปการศึกษาอาจจะถูกมองข้ามอีกครั้งหนึ่ง

นอกจากนั้น มีอีกหลายเรื่องซึ่งความคืบหน้า ความก้าวหน้า น้อยกว่าที่ควรจะเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่อง “การปฏิรูปครู การยกระดับหรือทำให้ครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง” อย่างที่เราทุกคนอยากให้เห็นอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการที่จะมีการนำ ทรัพยากรต่าง ๆ มาสนับสนุนในเรื่องของเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุน การเรียนรู้ของผู้คน เพราะฉะนั้นสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้คือที่มา และควรจะเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองนี้ การปฏิรูปในรอบที่สองหรือในทศวรรษที่สอง ขณะนี้ได้รับความเห็นชอบ จากคณะรัฐมนตรีแล้ว เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๒ ได้มีมติเห็นชอบ กรอบการปฏิรูปการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ซึ่งก็เริ่มต้น ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ จนถึง ๒๕๖๑ ซึ่งผมจะขอใช้เวลาในการชี้ให้เห็นถึง สาระสำคัญของกรอบการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ดังนี้

วิสัยทัศน์ การปฏิรูปการศึกษาค้างนี้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” วิสัยทัศน์นี้ดูไม่ใช่ เรื่องแปลกใหม่อะไร หลายครั้งในการทำงานทั้งในเรื่องการปฏิรูป หรือการกำหนดนโยบายการศึกษา ได้มีการพูดถึงสิ่งเหล่านี้มาแล้ว แต่อยากจะเน้นย้ำว่า วิสัยทัศน์ที่กำหนดเอาไว้ว่า คนไทยได้เรียนรู้ ตลอดชีวิต ทำให้เราต้องตระหนักว่าการศึกษาในระบบเป็นเพียง องค์ประกอบหนึ่งเท่านั้นของระบบการศึกษาที่ดี ที่สำคัญถ้าเรา ดูจากสภาพความเป็นจริงของโลก ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงในขณะนี้ ยิ่งต้องยอมรับว่า การจะคาดหวังให้การศึกษาในระบบโรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษา สามารถที่จะสร้างคนให้มี คุณลักษณะอย่างที่พึงประสงค์ ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในโลกได้นี่เป็นเรื่องที่ยากมาก แม้แต่พวกเราเองทุกคนที่

ทำงานอยู่ ไม่ว่าจะในวงการใดก็ตาม ล้วนทราบกันตลอดเวลาว่า ยุคนี้สมัยนี้ ถ้าเราหยุดเรียนรู้ เราไม่มีทางประสบความสำเร็จ เราไม่มีทางมีความรู้ มีทักษะเพียงพอในการที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ใช่เฉพาะสำหรับตัวเราเองเท่านั้น แต่มากไปกว่านั้นก็คือสังคมในภาพรวมด้วย

เพราะฉะนั้น วิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้แล้วว่า เน้นในเรื่องของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น หมายถึง การทำงานที่ต้องครอบคลุมกว้างขวางไปมากกว่าเรื่องของการศึกษาในระบบค่อนข้างมาก และน่าจะเป็นตัวที่เตือนพวกเราทุกคนว่า ในที่สุดการศึกษาในระบบการศึกษาซึ่งให้ความรู้ ทักษะ กับคนของเราในช่วงแรกของชีวิต ที่ใช้เวลายาวนานขึ้น คือ ตั้งแต่อายุ ๒ ขวบครึ่งจนถึง ๒๐ กว่า ๆ เป็นเวลายาวนานเกือบ ๒๐ ปี แต่ไม่มีทางที่ความรู้ที่คนได้รับจากการศึกษาในช่วงนั้น เพียงพอต่อการที่จะเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพได้ ถ้าระบบการศึกษาไม่สามารถฝึกฝนให้คนมีทักษะในการคิดเรียนรู้ด้วยตัวเอง มีความสามารถในการปรับตัว แยกแยะข้อมูลข่าวสารที่หลั่งไหลเข้ามาตลอดเวลา และไม่มีทางที่จะสามารถสร้างคนและพลเมืองที่มีคุณภาพได้ ถ้าสภาวะแวดล้อมนอกสถานศึกษาและสถาบันการศึกษาไม่เอื้ออำนวยด้วย เพราะฉะนั้นตรงนี้คือ จุดที่ผมคิดว่าวิสัยทัศน์ที่เขียนเอาไว้สั้น ๆ ถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพนั้น มีความหมายค่อนข้างที่จะกว้างขวางและลึกซึ้งนะครับ

สำหรับ เป้าหมาย ที่ได้กำหนดไว้ในกรอบของการปฏิรูปการศึกษา เน้นประเด็นหลัก ๓ ข้อนะครับ โดยกำหนดเป้าหมายภายในปี ๒๕๖๑ ไว้ดังนี้

ข้อแรก การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย พัฒนาผู้เรียน สถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ สภาวะแวดล้อม หลักสูตร เนื้อหา พัฒนาการวิชาชีพครู ให้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า ดึงดูดคนเก่ง คนดี ผู้ที่มีใจรักมาเป็นครูอาจารย์ได้อย่างยั่งยืน ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

ข้อที่สอง โอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ที่จะต้องเพิ่มให้กับประชาชนทุกคนทุกเพศทุกวัยให้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงต่อเนื่องตลอดชีวิต

ข้อที่สาม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา โดยต้องเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอกระบบการศึกษาให้มากขึ้น

จากวิสัยทัศน์และเป้าหมายข้างต้น นำมาสู่ กรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ๔ ประการ ได้แก่ คุณภาพคนไทย คุณภาพครู คุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ และคุณภาพของระบบการบริหารจัดการ

ส่วนที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ผมคิดว่าเป็นเรื่องที่พูดกันมาโดยตลอด ต้องการที่จะให้มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ทำงาน

เป็นกลุ่มได้อย่างเป็นกัลยาณมิตร มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก ภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รังเกียจการทุจริต ซึ่งทั้งหมดนี้ไม่เพียงเฉพาะในเรื่องของการปฏิรูประบบการศึกษาเท่านั้น แต่จะต้องมีนโยบายและสภาวะแวดล้อม และเรื่องอื่น ๆ เข้ามาสนับสนุน

ผมขอยืนยันครับ ยืนยันว่าการทำงานของรัฐบาลจะให้นโยบายอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ในนโยบายทางการศึกษาประสานสอดคล้องกับเรื่องเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง ยกตัวอย่างเช่น นโยบายทางด้านสาธารณสุข นโยบายทางด้านแรงงาน นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จะต้องคำนึงถึงและสนับสนุน ผลักดันให้มีสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการที่คนของเรา หรือเด็กของเราสามารถเติบโตมาแล้วมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาตนเอง และสามารถเรียนรู้ได้ เพราะฉะนั้นนโยบายตั้งแต่เรื่องของโภชนาการ ที่ถูกต้อง ตั้งแต่แรกเกิดหรือแม้กระทั่งตั้งแต่ที่อยู่ในครรภ์ เป็นนโยบายหนึ่งที่รัฐบาลจะให้ความสำคัญมาก และถ้าย้อนกลับไปยิ่งกว่านั้น รัฐบาลจะเข้าไปดูในเรื่องของความพร้อมของคนของเราในการที่จะเริ่มต้นการมีครอบครัว ซึ่งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ก็กำลังเดินหน้าในเรื่องนี้

เราจะทำอย่างจริงจังในเรื่องของการที่ได้กำหนดไปแล้วว่า **การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ** สนับสนุนตั้งแต่เรื่องของ หนังสือเล่มแรก กระตุ้นให้สถาบันครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครอง อ่านหนังสือให้ลูก ฟังตั้งแต่ยังอ่านไม่ออก แล้วมีเป้าหมายในการที่จะเพิ่มให้คนไทย อ่านเพิ่มมากขึ้นเป็นเท่าตัวใน ๓ ปีข้างหน้า ขณะเดียวกันในส่วนของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นโยบายเศรษฐกิจซึ่งขณะนี้มุ่งเน้นใน

เรื่องของการเพิ่มมูลค่าเพิ่ม โดยการใช้ความคิด โดยการใช้ทรัพยากร ให้น้อยลงในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ มีแผนการที่จะต้องมารองรับในเรื่องของการพัฒนาคนให้สอดคล้องกับการมีบทบาทที่เพิ่มขึ้นของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระบบเศรษฐกิจโดยรวม ส่วนเรื่อง**คุณธรรม จริยธรรม** ไปจนถึงเรื่องของการต่อต้านการทุจริต การเป็นพลเมืองที่ดี ก็เป็นเรื่องที่รัฐบาลกำลังดำเนินการ บ่ายนี้จะมีการแถลงข่าวในเรื่องของการที่เราจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม ในเรื่องของการต่อต้านการทุจริต และผมกำลังจะเดินหน้าในการสร้างขึ้นมาอีกกลไกหนึ่ง คือให้ผู้นำของฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และหน่วยงานที่ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ ต้องมีการปรึกษาหารือกันเป็นประจำ อาจจะปีละ ๒ ครั้ง ๓ ครั้ง เพื่อทำการประเมินสภาพปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทย และการสร้างค่านิยมที่ดี

ทั้งหมดนี้ เพื่อที่จะให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในสังคมว่า ทักษะ และคุณลักษณะที่เราคาดหวังจากคนไทย เด็กไทย ควรจะเป็นอย่างไร ผมเรียนว่าในส่วนนี้มีปัญหาหนึ่งซึ่งจะต้องแก้ไขกันค่อนข้างมาก นั่นก็คือ เรื่องของค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา รวมไปถึงเรื่อง**ระบบการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย** ซึ่งยังเป็นปัญหาใหญ่อยู่ เหตุผลที่ต้องพูดตรงนี้เพราะว่า หลายเรื่องซึ่งเราทำงานกันมานี้ ในทศวรรษแรกผมเห็นมีความคิดริเริ่มดี ๆ จากหลายภาคส่วนในสังคม การศึกษาทางเลือกที่เพิ่มขึ้น บางที่เป็นความริเริ่มจากครูบาอาจารย์ บางที่เป็นความริเริ่มที่เกิดขึ้นจากผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน แต่ที่เราเปลี่ยนระบบใหญ่ ระบบหลักไม่ได้ เพราะสังคมยังไปติดยึดอยู่กับค่านิยมในเรื่องของการศึกษาโดยเฉพาะคือ ในช่วงที่เข้าสู่อุดมศึกษา

ยังอยากที่จะให้คนทุกคนแย่งกันไปเรียนปริญญา บางครั้งไม่คำนึงว่าการเข้าไปเรียนนั้นสอดคล้องกับความต้องการของโครงสร้างเศรษฐกิจสังคม หรือไม่ ดังจะเห็นได้จากหลายสาขาเรียนไปแล้วจบมาไม่มีงานทำ บางครั้งไปเรียนโดยไม่ได้คำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียนว่า จริง ๆ แล้วจะสามารถพัฒนาตนเองไปสู่บุคลากรที่มีคุณค่าของสังคมได้ดีกว่าหรือไม่ หากตัดสินใจไปเรียนอย่างอื่น นี่คือนโยบายใหญ่มาก แล้วก็มายึดโยงอยู่กับเรื่องของระบบการสอบคัดเลือก ซึ่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการก็กำลังทำงานกับทางอธิการบดีของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

ผมได้ให้โจทย์ให้การบ้านไปนะครับว่า การที่จะปรับหรือระบบการสอบคัดเลือกที่จะเกิดขึ้นในช่วงนี้ ขอความกรุณาอย่าเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยแล้วรอเปลี่ยนแปลงอีกในปีต่อ ๆ ไป ให้อ้อใหญ่ อาจจะไม่ต้องมีผลทันที เพราะจะไปกระทบกับเด็ก ม.๔ ม.๕ ม.๖ แต่ให้ร้อใหญ่ไปเลย แล้ววางระบบสำหรับระยะยาว อาจจะเริ่มต้นใช้ปี ๕๔ - ๕๕ ถึงเวลาแล้วที่จะต้องทำ มิเช่นนั้น ตรงนี้ยังเป็นเหมือนคอขวดของการปฏิรูปการศึกษา เพราะว่าทุกคนยังไปติดขัดติดยึดอยู่กับตรงนั้น อันนี้เป็นแนวทางที่เราจะต้องเรียนรู้จากปัญหาเดิมว่า ๑๐ ปีที่ผ่านมา มีแนวคิดดี ๆ เยอะ แต่ที่สุดก็ไม่เป็นผลเพราะยังติดขัดเนื่องจากสังคมยังติดยึดอยู่กับระบบตรงนี้

ส่วนที่สอง คือ “ครูยุคใหม่” การส่งเสริมให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ มีคุณค่าสูง ดึงดูดคนดีคนเก่ง มีใจรักเข้ามาเป็นครูคงจะต้องมีความหลากหลายในการเดินทาง ตั้งแต่กระบวนการของการผลิตครู รวมไปถึงกระบวนการของการพัฒนา ส่วนนี้จะมีรายละเอียดเพิ่มเติมภายหลังว่าจะต้องมีกลไกที่จะสามารถขับเคลื่อนได้อย่างไร

ส่วนประเด็นที่สาม “การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่” นอกเหนือจากการพัฒนาตัวสถานศึกษา โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ แล้ว สิ่งที่กำลังเร่งทำคือ การเพิ่มพื้นที่ที่ดี ที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก เยาวชน และแหล่งเรียนรู้ที่จะต้องเพิ่มเติมขึ้นมา ปฏิบัติการไทยเข้มแข็งมีการจัดสรรเงินจำนวนไม่น้อยสำหรับเรื่องนี้ เพื่อจะพัฒนาทั้งห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ เพราะเราถือว่าทั้งหมดนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าโรงเรียนและสถานศึกษาและสถาบันการศึกษา

สำหรับประเด็นที่สี่ “การบริหารจัดการ” ซึ่งเป็นหัวข้อสุดท้ายนั้น ขอเรียนว่า ทั้งเรื่องของการกระจายอำนาจ ซึ่งยังจะต้องเดินทางอย่างต่อเนื่องในรูปของเขตพื้นที่ ในรูปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และภาคเอกชน ยังเป็นแนวทางสำคัญที่จะต้องดำเนินการ ผมเองยังทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ด้วย ซึ่งในการปรับปรุงกฎหมายกระจายอำนาจชุดใหม่ เพื่อให้รับกับรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๐ ต่อไปนี้ คณะกรรมการการกระจายอำนาจ จะต้องมีความเห็นทางด้านการศึกษาเข้าไป เพื่อที่จะให้การเดินทางของการกระจายอำนาจหรือการถ่ายโอน สามารถเดินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้น นี่คือนโยบายที่ชัดเจน เป้าหมาย และกรอบแนวทางของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ที่กำหนดไว้

ส่วนกลไกที่จะเข้ามาขับเคลื่อนในเรื่องนี้ จะประกอบไปด้วย คณะกรรมการ ๒ คณะ คณะแรกคือ คณะกรรมการนโยบายปฏิรูป

การศึกษา ซึ่งผมจะทำหน้าที่เป็นประธานเอง และคณะที่ ๒ จะเป็น คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจะเข้ามาเป็นประธาน แล้วกำหนดโจทย์ กำหนดกรอบเวลาสำหรับคณะกรรมการทั้ง ๒ ชุด มีเวลาในการดำเนินงาน ๕ ปี และต้องยุบเลิกเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาอันนั้น อันนี้เป็นอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งผมใช้ในการปฏิรูปการศึกษารอบแรก กรณีขององค์กรที่เข้ามาทำในเรื่องของข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษา คือต้องกำหนดกรอบเวลาคร่าวๆ ไม่อย่างนั้นก็จะอยู่กันไปเรื่อย ๆ แล้วก็ปฏิรูปไม่เสร็จ เพราะฉะนั้น กรอบเวลาที่กำหนดไว้ก็จะเป็นตัวเร่งรัดให้คนที่ทำงานระดับนโยบาย ต้องสามารถที่จะมีข้อยุติในเรื่องต่าง ๆ ได้เร็ว และมีเวลาสำหรับการนำแนวทางต่าง ๆ ไปปฏิบัติ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

นอกจากนั้น ยังมีตัวหน่วยงานหรือองค์กรที่เราเห็นชอบให้มีการดำเนินการทันที ซึ่งคิดว่าจะมาเป็นตัวที่อุดช่องว่างจากปัญหาของการปฏิรูปการศึกษาใน ๑๐ ปีแรก องค์กรแรกคือองค์กรที่เข้ามาทำหน้าที่รับรองคุณภาพมาตรฐานสถาบันผลิตครู ที่เรียกว่าสถาบันคุรุศึกษาแห่งชาติ ซึ่งจะเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ มาทำหน้าที่ศึกษาค้นคว้า วิจัย และพัฒนานวัตกรรมเกี่ยวกับการผลิต และพัฒนาวิชาชีพครู ประกันรับรองคุณภาพและมาตรฐานสถาบันผลิต และพัฒนาครู และพัฒนาระบบการศึกษาและการเรียนรู้ หลายคนยังสับสนว่าทำไมต้องมีองค์กรนี้ องค์กรนี้เข้ามาแล้วจะซ้ำซ้อนกับหน่วยงานที่ทำงานในเรื่องของการผลิตครูหรือไม่ องค์กรนี้ไม่ใช่องค์กรที่จะมาแข่งขันในเรื่องการผลิตครู แต่เป็นองค์กรที่จะกำหนดในเรื่องของมาตรฐาน กำกับ ดูแล พัฒนานวัตกรรม และเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู เพราะฉะนั้น องค์กรนี้จึงมีความจำเป็น เพราะว่า

ในที่สุดเราจะพบว่าไม่มีที่ไหนที่การปฏิรูปการศึกษาหรือระบบการศึกษาประสบความสำเร็จ ถ้าวิชาชีพครูอ่อนแอ องค์กรนี้คือองค์กรที่จะมาทำหน้าที่ในการสนับสนุนในการติดตาม กำกับ ดูแลในเรื่องของคุณภาพมาตรฐานทางด้านนี้อย่างแท้จริง

องค์กรที่ ๒ ที่จะต้องเกิดขึ้นคือสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติ เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพ ประเมินและให้การรับรองสมรรถนะวิชาชีพตามเกณฑ์มาตรฐานโดยเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกัน จะเป็นองค์กรที่มีระบบการบริหารจัดการที่อิสระ คล่องตัว และไม่อยู่ในระบบราชการ เข้าใจว่า เรื่องนี้ในอดีตอาจจะติดขัดอยู่ที่กระทรวงแรงงาน ที่มีหน้าที่ทำงานทางด้านนี้โดยตรง สถาบันนี้จะเป็นตัวสะท้อน และทำให้เกิดการตื่นตัวยิ่งขึ้นว่า ผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาไม่ได้อยู่ที่ใบปริญญา แต่อยู่ที่ตัวทักษะ อยู่ที่ตัวความรู้และทักษะที่ผู้จบการศึกษาหรือผ่านการศึกษาสามารถนำไปใช้ได้จริง สถาบันนี้คือสถาบันที่จะเป็นผู้กำหนดในเรื่องของสมรรถนะ และรับรองสมรรถนะของวิชาชีพต่าง ๆ ว่าจะต้องมีความรู้ทักษะอย่างไร จะเป็นตัวที่เหมือนกับสองทางว่าในที่สุดแล้ว ผู้ที่ผ่านระบบการศึกษามาจากการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวะ หรือการศึกษาระดับปริญญา นั้น ในที่สุดเมื่อก้าวเข้าไปสู่วิชาชีพต่าง ๆ แล้วมีคุณวุฒิหรือทักษะตามแนวทางที่สอดคล้องกับความต้องการจริงในสังคมได้หรือไม่

องค์กรที่ ๓ สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ และกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นเรื่องที่ถูกกำหนดขึ้นมาตั้งแต่กฎหมายปี ๒๕๕๒ ซึ่งจะต้องมีการระดมทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามาสนับสนุนทางด้านการศึกษา แต่ในทางปฏิบัติจริง กลไกเหล่านี้ยังไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ตัวหน่วยงาน

ที่ทำงานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่สำคัญคือ กทข. ก็ประสบกับปัญหาโดยตลอด แต่ความจริงแล้วทรัพยากรที่มีอยู่ในวงการของเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นมีมาก และสามารถที่จะระดมมาเพื่อขับเคลื่อนตรงนี้ได้ เพราะฉะนั้นการมีสถาบันและกองทุน จะถูกนำมาใช้ และส่งเสริมสนับสนุนเรื่องสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา และสื่ออื่น ๆ ที่จะได้นำมาใช้สนับสนุนการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุดท้ายคือ การปรับบทบาทสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มาเป็นสำนักงานการศึกษาตลอดชีวิต อันนี้ผมได้พูดไปแล้วว่า เราต้องการที่จะเน้นย้ำความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตอย่างไร ดังนั้น ควรปรับบทบาทฐานะของหน่วยงานนี้เพื่อให้มาสอดคล้องกับเป้าหมายตรงนี้อย่างเต็มที่ ส่วนหน่วยงานที่มีอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จะต้องดำเนินการประกันการเรียนรู้รับรองมาตรฐานผู้เรียน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่จะต้องขับเคลื่อนการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่ สถานศึกษา สนับสนุนส่งเสริมการศึกษาทางเลือก ก็เป็นเรื่องที่การปฏิรูปครั้งนี้จะได้มีการมอบหมายและผลักดันให้มีการดำเนินการต่อไป

ทั้งหมดนี้อยู่ระหว่างการจัดทำ โดยเฉพาะในเรื่องของตัวคณะกรรมการนโยบายและนโยบายขับเคลื่อนในรูปแบบของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ทั้งองค์ประกอบการทำงานของคณะกรรมการ และหลักเกณฑ์ทั้งหลายในเรื่องของการบริหารจัดการ อันนี้คือภาพรวมที่ผมอยากจะทำให้ทุกท่านได้รับทราบถึงมติคณะรัฐมนตรี และการกำหนดแนวทางของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง

สุดท้ายครับ ที่ผมอยากจะเรียนกับท่านทั้งหลายว่า ผมอยากให้ความมั่นใจว่ารัฐบาลจะ

- เดินหน้าผลักดันการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง น้อย่างเต็มที่ รวมทั้ง
- ผลักดันให้เรื่องของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาเป็นเป้าหมายสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ซึ่งกำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้

แต่สิ่งที่ผมคงต้องย้ำเป็นประเด็นสุดท้าย คือ ไม่ว่ารัฐบาลจะมีความตั้งใจ จะทุ่มเทอย่างไรก็ตาม การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองจะประสบความสำเร็จ จะเข้มแข็งมากน้อยแค่ไหน

อยู่ที่สังคมโดยส่วนรวมมากกว่า และ
อยู่ที่ความตั้งใจและความกล้าหาญของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ที่พูดอย่างนี้เพราะ ต้องยอมรับความจริงว่า การที่จะปฏิรูปการศึกษาในยุคปัจจุบันนั้นหน่วยงานที่ทำงานทางด้านการศึกษาในภาครัฐ ต้องยอมรับสภาพข้อเท็จจริง ๒ ข้อ จึงจะสามารถประสบความสำเร็จในการทำงานนี้ได้

ข้อแรก ผมได้กล่าวไปแล้วว่า ปัจจุบันบทบาทของการศึกษาในระบบ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบเป็นส่วนใหญ่ หรือเกือบทั้งหมดของตัวกระทรวง และหน่วยงานทางด้านการศึกษา มันเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการในการสร้างคน ถ้าไม่เข้าใจตรงนี้ก็อาจจะไม่เข้าใจว่างานหลายอย่างที่ไม่สำเร็จ เพราะเราไม่สามารถดึงหรือขับเคลื่อนภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมให้มาทำงานในทิศทางเดียวกัน เพื่อเป้าหมาย

เดียวกันได้ ผมพูดเสมอว่าคนรุ่นใหม่ เด็กเยาวชน ถ้าถามว่าอะไร เป็นสิ่งที่หล่อหลอมคนเหล่านี้ในปัจจุบัน ผมไม่แน่ใจว่าสัดส่วนที่บอกว่า หล่อหลอมโดยผู้ปกครอง โดยครูบาอาจารย์เหมือนกับในอดีต มันเหลือ สักเท่าไร สื่อสารมวลชน เพื่อนฝูง แรงกดดันที่เกิดขึ้นจากสังคมใน รอบด้าน มีบทบาทมากขึ้นโดยลำดับทุกวัน แต่ว่าถ้าคนทำงานทางด้าน การศึกษา ไม่เอาตัวเองเข้าไปเชื่อมโยงกับปัจจัยเหล่านี้ ทำงานและ มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ปัจจัยเหล่านี้เอื้อต่อการสร้างพลเมืองที่มี คุณภาพ จะเป็นการทำงานซึ่งในที่สุดไม่ได้ผล แต่ว่าถ้ายอมรับตรงนี้ หมายความว่าสิ่งที่ตัวเองทำ จะต้องตระหนักอยู่ตลอดเวลาถึงสภาวะ แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป แล้วก็ตระหนักถึงความสำคัญของการระดม ทุก ๆ ฝ่ายให้เข้ามาช่วยกันทำงาน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนด เอาไว้ในการปฏิรูปครั้งนี้

ข้อที่สอง ที่มีความสำคัญมากและท้าทายคือ บางที่เราต้อง ยอมรับเหมือนกันว่า ปัญหาหรือความล้มเหลวหลาย ๆ เรื่องที่ดำรง มาถึงทุกวันนี้ เพราะในวงการหรือในระบบราชการ หรือในรัฐบาลเอง ยังมีความปรารถนาที่จะผูกขาดอำนาจและการจัดการทุกเรื่องที่เกี่ยวข้อง กับการศึกษา ตรงนี้ไม่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง ไม่เอื้อให้เกิดความ คล่องตัวที่จะปรับเข้ากับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายนอก และ ที่สำคัญถ้าหากว่าคนในวงการศึกษาเอง เมื่อเดินหน้าในการปฏิรูป หมดมุ่นอยู่กับคำถามว่า ตัวระบบ และตัวเองได้อะไร ในที่สุดเราอาจจะ ได้เห็นปัญหาความขัดแย้ง ถกเถียงกันระหว่างหน่วยงาน การปรับ โครงสร้าง สิทธิประโยชน์อะไรต่าง ๆ ของคนทำงาน และลืมไปว่า นั่นไม่ใช่เป้าหมายหลักของการปฏิรูป เป้าหมายของการปฏิรูป ต้องอยู่ที่เด็กเยาวชน ลูกหลานของเราต่างหาก ซึ่งถ้าเราสามารถ ที่จะละ หรือสละ ตรงนี้ได้ ในแง่ของสถานะ ในแง่ของอำนาจ ในแง่ของ

การผูกขาด นั้นแหละถึงจะทำให้เราสามารถระดมพลังทั้งหลายที่มี อยู่ในสังคมของเรามาสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดความสำเร็จ ได้อย่างแท้จริง

เพราะฉะนั้น ตรงนี้เป็นสิ่งที่ท้าทายมาก เป็นเรื่องความ กล้าหาญทางจริยธรรม เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยภาวะการนำของผู้ที่ ทำงานทางด้านการปฏิรูปต่อไป ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำให้ท้าทายพวกเราทุกคน ที่อยู่ในที่นี้ ผมเริ่มต้นโดยบอกว่า ที่จริงแล้วเรื่องของการศึกษานั้น ผมสังเกตว่า ทุกฝ่ายทุกคนไม่ว่าจะการเมือง ราชการ ล้วนแล้วแต่ พุดเสมอว่าให้ความสำคัญ เห็นดีด้วยกับการที่จะมีการผลักดัน ให้เกิดคุณภาพมาตรฐานที่สูงขึ้น เพราะฉะนั้น ตรงนี้จะต้องเป็น จุดเริ่มต้นตรงนี้จะต้องเป็นจุดศูนย์กลางของการที่จะทำให้ทุกฝ่าย ที่เดินหน้าในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองนี้ อาศัยเป็น จุดแข็ง เป็นพลังในการที่จะขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จต่อไปในอนาคต

ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ทั้งในส่วนของฝ่ายนิติบัญญัติคือ คณะกรรมาธิการเองจะได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องตลอด ระยะเวลาของกระบวนการของการปฏิรูปในทศวรรษที่สองนี้ และ สำหรับท่านทั้งหลายซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องและมีความสำคัญทั้งสิ้น ในการผลักดันตรงนี้ จะได้ช่วยกันเป็นพลังที่จะสานต่อเรื่องนี้ไปสู่ ความสำเร็จในอนาคต เพื่อว่าในที่สุดแล้ว ผมยืนยันว่าคุณภาพคน จะเป็นปัจจัยชี้ขาดความสามารถของประเทศและสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้สละเวลามาร่วมในกระบวนการในวันนี้ และในกระบวนการของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง และ ขออวยพรให้ทุกท่านประสบความสำเร็จ สุข ความเจริญ ความสำเร็จก้าวหน้า ต่อไป ขอขอบคุณครับ

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ชงทอง จันทรางศุ เลขาธิการสภาการศึกษา
นางสาวสุทธาสินี วัชรบูล รองเลขาธิการสภาการศึกษา
นางสุทธศรี วงษ์สมาน ผู้อำนวยการสำนักนโยบาย
และแผนการศึกษา

บรรณาธิการ

กลุ่มนโยบายและแผนการศึกษามหาภาค

ถอดเทปและจัดพิมพ์

นายรักพงษ์ รอดอยู่

หน่วยงานรับผิดชอบ

กลุ่มนโยบายและแผนการศึกษามหาภาค
สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

รายชื่อเอกสารในชุด “ปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง”

- ลำดับที่ ๑ สรุปลผลการดำเนินงาน ๙ ปี ของการปฏิรูปการศึกษา
(พ.ศ.๒๕๔๒-๒๕๕๑)
- ลำดับที่ ๒ ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง
(พ.ศ.๒๕๕๒-๒๕๖๑)
- ลำดับที่ ๓ “ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา :
ปัญหาและทางออก”